

ทิศทางสหรัฐอเมริกาหลังพิธีสาบานตน กระทบอย่างไรต่อไทย

“ข้าพเจ้าขอสาบานว่าจะปฏิบัติหน้าที่ของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาด้วยความซื่อสัตย์ และจะดูแลรักษา คุ่มครอง และปกป้องรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐฯ อย่างสุดความสามารถ” เป็นถ้อยคำที่นายโดนัลด์ ทรัมป์ ได้กล่าวสาบานเข้าตนเป็นประธานาธิบดีคนที่ 45 แห่งสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2560 ที่ผ่านมามีท่ามกลางเสียงสนับสนุนและคัดค้านจากประชาชน พร้อมกับได้กล่าวสุนทรพจน์ต่อประชาชนชาวอเมริกันเป็นครั้งแรก ซึ่งมีหลายประโยคที่เป็นการตอกย้ำนโยบาย America First ตามที่ได้เคยกล่าวในช่วงการหาเสียง อาทิ

- “จากช่วงเวลานี้ไป ผลประโยชน์ของอเมริกาจะต้องมาก่อน”
- “ทุกการตัดสินใจด้านการค้า ภาษี การอพยพของต่างด้าว และด้านการต่างประเทศ จะต้องเอื้อต่อผลประโยชน์ของแรงงานอเมริกันและครอบครัวชาวอเมริกัน”
- “เราต้องปกป้องประเทศจากความเสียหายที่สร้างโดยประเทศอื่นที่ผลิตสินค้าของเรา ขโมยบริษัทสหรัฐฯ ไป และทำลายการจ้างงานในสหรัฐฯ การปกป้องนำมาซึ่งความร่ำรวยและแข็งแกร่งของอเมริกา”
- “อเมริกาคงจะชนะอีกครั้ง และจะชนะอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน”
- “เราจะนำการจ้างงานกลับมา เราจะนำประเทศของเรากลับมา เราจะนำความมั่งคั่งกลับ และเราจะนำความฝันกลับมา”
- “เราจะสร้างถนนใหม่ ทางหลวง สะพาน สนามบิน อุโมงค์ และทางรถไฟ ทั่วประเทศ”
- “เราจะทำตามสัญญาๆ 2 ข้อ คือ ซื่อของอเมริกัน และจ้างงานชาวอเมริกัน”

จากสุนทรพจน์ดังกล่าว คงเป็นที่แน่ชัดแล้วว่า รัฐบาลสหรัฐฯ ชุดใหม่ภายใต้การนำของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ จะมีการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบกีดกันการค้ามากขึ้น คือ “ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม ผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ต้องมาก่อนเสมอ” รวมทั้งจะเน้นไปที่การปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศ ที่มีการจัดซื้อจัดจ้างภายในสหรัฐฯ เกือบทั้งหมด ทั้งนี้ ถึงแม้จะไม่ได้มีการกล่าวออกมาชัดเจน แต่ประเทศที่น่าจะเป็นเป้าหมายที่สหรัฐฯ จะเล่นงาน คงหนีไม่พ้นจีน และเม็กซิโก ที่ปัจจุบันเป็นฐานการผลิตสินค้าสำคัญของสหรัฐฯ และสหรัฐฯ ยังคงนโยบายดึงการผลิตของบริษัทเหล่านี้กลับประเทศ เพื่อเพิ่มการจ้างงานในประเทศ

อย่างไรก็ดี ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ก็ไม่ได้มีท่าทีที่แข็งกร้าวถึงขั้นต้องการให้สหรัฐฯ อยู่อย่างโดดเดี่ยวเหมือนที่หลายฝ่ายเคยคาดการณ์เอาไว้ เนื่องจากได้กล่าวว่า “เราจะแสวงหาพันธมิตรและความจริงใจจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก แต่เราจะทำบนพื้นฐานของความเข้าใจว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องที่ทุกประเทศจะให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประเทศตนเองเป็นอันดับแรก” และ“เราจะเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งกับพันธมิตรเก่าแก่ และเริ่มต้นความสัมพันธ์กับพันธมิตรใหม่ และรวมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในโลก เพื่อต่อสู้กับการก่อการร้ายอิสลาม ซึ่งเราจะจำกัดให้หมดไปจากโลกนี้”

ในส่วนของไทย เช่นเดียวกับประเทศพันธมิตรทางการค้าอื่นของสหรัฐฯ ไทยคงต้องเผชิญกับการผลักดันเชิงรุกอย่างแข็งกร้าวในประเด็นที่เป็นผลประโยชน์ของสหรัฐฯ มากขึ้น อาทิ กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของสหรัฐฯ และมาตรการของไทยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าเงินธุรกิจของบริษัทสหรัฐฯ ในไทย ซึ่งหากประกอปกกับนโยบายดึงฐานการผลิตกลับประเทศของสหรัฐฯ แล้ว อาจส่งผลกระทบต่อแผนการค้าเงินธุรกิจในระยะยาวของบริษัทสหรัฐฯ ด้วยการตัดสินใจไม่ขยายการลงทุนในไทยเพิ่มเติม

นอกจากนี้ ไทยอาจเผชิญกับมาตรการทางการค้าที่เข้มงวดมากขึ้นในการเข้าสู่ตลาดสหรัฐฯ อาทิ มาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช และมาตรฐานทางเทคนิคของสินค้า รวมทั้งในด้านทรัพย์สินทางปัญญา แรงงาน และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะประเด็นเหล่านี้ล้วนเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาให้สิทธิพิเศษทางการค้า GSP แก่ประเทศคู่ค้า รวมทั้งไทยด้วย ซึ่งจำเป็นต้องจับตามองอย่างใกล้ชิดว่า รัฐบาลสหรัฐฯ ชุดใหม่จะพิจารณาต่ออายุโครงการ GSP ที่จะหมดอายุลงในวันที่ 31 ธันวาคม 2560 นี้หรือไม่

อย่างไรก็ดี ในฐานะพันธมิตรที่เก่าแก่ที่สุดของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชีย ที่มีความสัมพันธ์ที่ดียาวนานถึง 184 ปี ทั้งสองฝ่ายคงเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ต้องเร่งสานสัมพันธ์ให้แข็งแกร่งมากขึ้นต่อไป โดยเฉพาะในมิติเศรษฐกิจ ซึ่งมีเวทีการประชุมประจำปีอย่าง TIFA JC ไทย-สหรัฐฯ เป็นช่องทางเสริมสร้างความร่วมมือและลดอุปสรรคทางการค้าการลงทุนร่วมกัน ประกอบกับ การที่สหรัฐฯ ยังเป็นหนึ่งในประเทศเป้าหมายภายใต้นโยบาย Strategic Partnership ของไทย ที่เน้นการสร้างผลประโยชน์ร่วมกันให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว รวมทั้งยังมีเวทีภายใต้กรอบอาเซียน-สหรัฐฯ ที่ได้ดำเนินความสัมพันธ์มาครบ 40 ปีในปีนี จึงคาดว่า การค้าการลงทุนระหว่างทั้งสองฝ่ายจะเติบโตมากขึ้น และภาคเอกชนสหรัฐฯ จะยังคงสานต่อกิจกรรมทางการค้าเหมือนเช่นในอดีตที่ผ่านมา

ทั้งนี้ หลายคนอาจสงสัยเกี่ยวกับนโยบายของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ต่อความตกลง TPP ซึ่งจนถึงขณะนี้คงเป็นที่แน่นอนของ “การล่มสลายของความตกลง TPP” เนื่องจากภายหลังเข้ารับตำแหน่งได้ไม่นาน เว็บไซต์ของทำเนียบขาวได้ประกาศว่า “รัฐบาลสหรัฐฯ ชุดใหม่จะถอนตัวออกจากความตกลง TPP” โดยการจัดทำข้อตกลงทางการค้าใดๆ ของสหรัฐฯ ต้องเห็นถึงผลประโยชน์ของแรงงานอเมริกันเป็นสำคัญ ซึ่งตามเงื่อนไขของ TPP แล้ว ความตกลงฯ จะมีผลบังคับใช้ไม่ได้หากขาดสหรัฐฯ โดยล่าสุด เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2560 ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้ลงนามคำสั่งฝ่ายบริหาร (executive order) ถอนตัวจากการเป็นสมาชิกความตกลง TPP พร้อมทั้งกล่าวว่า “สิ่งที่ได้ดำเนินการไปเป็นสิ่งที่ดีต่อแรงงานชาวอเมริกัน” นอกจากนี้ รัฐบาลสหรัฐฯ ยังต้องการเจรจา**ทบทวนความตกลง NAFTA กับแคนาดาและเม็กซิโกใหม่** เพื่อให้ FTA ฉบับดังกล่าวเป็นธรรมต่อแรงงานสหรัฐฯ ซึ่งหากทั้งสองประเทศปฏิเสธการเจรจาดังกล่าว สหรัฐฯ ก็จะต้องถอนตัวจาก NAFTA เช่นกัน โดยการดำเนินการดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินยุทธศาสตร์ใหม่ที่เชื่อว่า “การปกป้องนำมาซึ่งความร่ำรวยและแข็งแกร่งของอเมริกา” รวมทั้งประธานาธิบดีฯ จะสั่งการให้นายวิลเบอร์ รอสส์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ ใช้มาตรการตอบโต้ทางการค้าทุกประเภทกับประเทศคู่ค้าที่ละเมิดความตกลงฯ

การล่มสลายของความตกลง TPP จะไม่ส่งผลกระทบต่อไทย เพราะไทยยังไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกฯ แต่กลับจะเป็นประโยชน์ต่อไทย เนื่องจากประเทศอาเซียนที่เป็นสมาชิก TPP อย่างเวียดนามและมาเลเซีย ซึ่งถือเป็นคู่แข่งทางเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย จะไม่ได้สิทธิพิเศษทางการค้าภายใต้ความตกลง TPP เหมือนที่คาดหวังไว้ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการแข่งขันทางการค้าของไทย โดยไทยจะยังคงสามารถรักษาส่วนแบ่งตลาดในกลุ่มประเทศ TPP และการเป็นส่วนสำคัญในห่วงโซ่คุณค่าโลก รวมทั้งการเป็นศูนย์กลางการลงทุนและการขนส่งของภูมิภาค

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าความตกลง TPP จะไม่เกิดขึ้นในขณะนี้ แต่พันธกรณีของความตกลง TPP ได้กลายเป็นบรรทัดฐานของความตกลง FTA ในศตวรรษที่ 21 ไปแล้ว ดังนั้น ไทยคงต้องเร่งปรับตัวโดยเฉพาะในประเด็นที่ไทยยังไม่พร้อมจะแข่งขัน เพื่อรักษาขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าให้ทัดเทียมกับประเทศต่างๆ เนื่องจากประเทศอาเซียนที่เป็นสมาชิก TPP ได้ยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้นสู่สากลแล้วหลายด้าน นอกจากนี้ เมื่อไม่มี TPP แล้ว RCEP จะกลายเป็นความตกลง FTA ในระดับภูมิภาคที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ณ ขณะนี้ ซึ่งไทยเป็นสมาชิกอยู่แล้ว จึงเชื่อว่า ประเทศที่เดิมที่เป็นทั้งสมาชิกของทั้งสองความตกลงฯ อย่างญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ และบรูไน จะมีเวลาหันกลับมาผลักดันความตกลง RCEP ให้สรุปผลได้โดยเร็ว

ต่อจากนี้ เราคงต้องติดตามดูว่า นโยบายแบบ America First ของรัฐบาลสหรัฐฯ ชุดใหม่ จะสามารถนำความแข็งแกร่งกลับมาอย่างสหรัฐฯ เหมือนที่คาดหวังไว้หรือไม่ และประเทศสมาชิก TPP อีก 11 ประเทศจะอย่างไรเมื่อความตกลง TPP ไม่มีแล้ว